

הסמוכים אליו, יורדים על גגו וטורדים את מנוחתו.

ומלבד זאת יש לו רעה נוספת: **"ברוך הרים כרמו"**, שכרמו נמצא בהרים, ובמקומות הגבוהים שהמקום פחות פורה.

"מעפר כרמו", כל הזבל שהוא מניח בכרמו כדי להשביחו, יורד יחד עם העפר ל**כרמים** של העשירים שנמצאים בבקעה.

נמצא, כיון שביתו נמוך הוא סובל מהגשם, וכיון שכרמו בהרים הוא מפסיד.

מתניתין:

מנהג חתנים הוא, לשלוח לאחר הקדושין דורון לבית חמיו לכבוד אשתו. והוא נקרא **"סבלונות"** מלשון **"נושא סבל"** [מלכים ה], שהוא נושא משא. וכשהיה מביא את הדורון, לפעמים היה אוכל אם ארוסתו.

והמשנה באה לבאר, אם לבסוף הוא לא נשא את ארוסתו, כגון שהוא מת או שהוא חזר בו, באיזה אופנים היא לא צריכה להחזיר את הסבלונות שקבלה ממנו. למרות שבדרך כלל, כל כוונתו במשלוח הדורון היא לכבדה, כיון שתהיה נשואה לו בעתיד.

השולח סבלונות לאשתו, השולח מתנות לאשתו תכשיטין ומיני פירות לאחר הארוסין, לבית חמיו, כדי לכבד את אשתו, שלח לשם מאה מנה, אפילו אם שלח מתנה גדולה בשווי מאה מנה, ואכל שם סעודת חתן אפילו בדינר, בכל זאת, אם לבסוף לא נשאה, כגון שמת הוא או מתה היא, אינן נגבין. לא צריכה להחזיר את הסבלונות, שמחמת ההנאה שהיתה לו כשאכל בבית

לב משתה תמיד, זה שדעתו יפה שסובל הכל ואינו מתרחק מכל דברי לכלוך ומיאוס כך שתמיד חייו טובים ואינו סובל.

רב יוחנן אמר, **"כל ימי עני רעים"**, זה רחמן, שבלבו הוא דואג ובוכה על צער בני אדם ולכן גם הוא חי תמיד בצער.

"וטוב לב משתה תמיד", זה אכזרי שאינו מרגיש ומשתתף בצערם של אחרים.

ורבי יהושע בן לוי אמר, **"כל ימי עני רעים"**, זה שדעתו קצרה, שהוא קפדן, ועינו צרה בין בשלום, ובין בשל אחרים.

"וטוב לב משתה תמיד", זה שדעתו רחבה.

קמז-א ואמר רבי יהושע בן לוי, מדוע **"כל ימי עני רעים"**, והא איכא שבתות וימים טובים שיש לו אז מזונות בריוח, שהרי מחלקים אז אוכל לעניים מהתמחוי, ואם כן מדוע כל ימי רעים?

כדשמואל, דאמר שמואל: שנוי וסת תחילת חולי. כל שנוי מהרגלו הקבוע של האדם גורם לו לחולי, ולכן למרות שיש לו לעני כמה לענג את עצמו בשבת וביום טוב, אבל כיון שבכל השבוע הוא אוכל פת חריבה, הרי האוכל של שבת גורם לו חולי. ונמצא שאף בשבת ימיו רעים.

כתיב בספר בן סירא על הפסוק במשלי "כל ימי עני רעים" — שלמה המלך אמר, שרק ימיו רעים, אבל בלילות הוא ישן במנוחה.

ובן סירא אומר, מוסיף, אף לילות. גם לילותיו רעים, והטעם כי **בשפל גגים גגו**, ביתו נמצא במקום נמוך, ולכן, **ממטר גגים לגגו**, הגשמים שיוורדים על הגגות הגבוהים

חמיו מחל עליהם.

אבל אם לא אבל שם סעודת חתן כששלח את הדורון, הרי אלו נגבין צריכה להחזירם, אם לא נשאה לבסוף.

שלח סבלונות מרובין, (37) ופירש שכל מטרתו היא כדי שיחזרו עמה לבית בעלה בשעת הנשואין אליו, הרי אלו נגבין, כיון שהתנה במפורש שלא מוחל.

אבל אם שלח מועטין, שתשתמש בהן בבית אביה, כך אמר, שהוא שולח לה שתשתמש בהם בבית אביה, אין נגבין. לא צריכה להחזיר.

ובסיפא, כיון שמדובר שאמר במפורש, אין הבדל אם אכל בבית חמיו או לא, כיון שהכל לפי תנאו.

גמרא:

אמר רבא, מה ששנינו במשנה, שאם אכל אצל חמיו הוא מוחל על הסבלונות, זה דוקא דינר, דוקא אם אכל בשווי דינר, אבל אם אכל אוכל שווה פחות מדינר, לא, הוא אינו מוחל, וצריכה להחזיר.

שואלת הגמרא: פשיטא! הרי דבר זה זה פשוט הוא, שהרי "דינר" תנן, כך המשנה נוקטת, ובודאי פחות לא.

ומתרצת הגמרא: מהו דתימא, היינו אומרים, הוא הדין דאפילו פחות מדינר הוא מוחל לארוסתו, מחמת חיבת שמחת האכילה.

והאי דקתני דינר, אורחא דמילתא קתני, זו היא הרגילות לאכול בשווי דינר כמו שהתבאר לעיל, אך אין זה בדוקא, קא משמע לן רבא שזה בדוקא דינר.

מסתפקת הגמרא בכוונת המשנה:

א. "אכל" תנן, לפי שכך שנינו, שאם אכל הוא מוחל, ולכן יש להסתפק: שתה, מאי? מה יהיה אם רק שתה, האם יש הנאה גם בשתיה לבד, או רק באכילה.

ב. "הוא" תנן, שנינו במשנה שאם הוא אכל הוא מוחל, ויש להסתפק, אכל שלוחו, מאי? מה יהיה אם שלוחו אכל, האם גם אז הוא מוחל כיון שכבדו את שלוחו, או לא.

ג. "שב" תנן, שנינו במשנה שאם אכל שם, בבית חמיו, הוא מוחל, ויש להסתפק, שגר לו, מאי? באם חמיו שלח לו את הסעודה לבית החתן, האם זו אותה חיבה שבגללה הוא מוחל, או לא.

והגמרא רוצה לפשוט אחד מהספיקות מהברייתא.

תא שמע רביה, מהא דאמר רב יהודה אמר שמואל: מעשה באדם אחד, ששגר סבלונות לבית חמיו מאה קרונות של כדי יין, ושל כדי שמן, ושל כלי כסף, ושל כלי זהב, ושל כלי מילת כלי משי, ורכב בשמחתו, החתן גם הוא בא, על ששלח דורון כל כך מרובה, והלך ועמד פתח בית חמיו, והוציאו בשבילו כוס של חמין, ושתה, ואחר כך מת, והסתפקו האם צריכה להחזיר את כל הדורון.

37. ע"פ הריטב"א בביאור שיטת הרשב"ם. אבל תוס' חולק וסבלונות מרובים הכוונה שלא

וזו הלכה העלה רבי אחא שר הבירה לפני חכמים לאושא, רבי אחא שאל את הסנהדרין באושא, ואמר, ופסקו: סבלונות העשויין ליבלות אצל הכלה בעודה בבית אביה, הרי הוא מוחל עליהן משום סעודת החתן בדינר, ולכן אין נגבין. ושאיין עשויין לבלות, כמו תכשיטי זהב וכסף, נגבין, צריכה להחזיר, כיון שאין דעתו למחול לה.

וזה מבאר לנו, כי מה ששינו במשנה שאם אכל הוא מוחל, זה דוקא בסבלונות העשויין ליבלות, אבל דברים שקיימים תמיד, צריכה להחזיר.

שמע מינה, בכל אופן, אפשר לפשוט מהברייתא, אפילו שתה, שגם בשתה גרידא הוא מוחל על הסבלונות, שהרי כאן הוציאו לו כוס שתיה בלבד.

שואלת הגמרא: שמעת מינה אפילו פחות מדינר?! האם אפשר גם לפשוט שלא כדברי רבא לעיל, שצריך דוקא דינר, שהרי כוס החמין היא פחות מדינר.

דוחה הגמרא: אמר רב אשי, אין מכאן ראייה, כי מאן לימא לן, מי אומר לנו, דלא שחקי ליה מרגניתא, שלא שחקו אבן יקרה והכניסו אותה לתוך הכוס, ואשקיה, ונתנו לו לשותת, לפי שכך היתה דרך השרים להשקות לרפואה, ונמצא שנהנה יותר משווי

דינר.

שואלת הגמרא: אולי אפשר לפשוט בעיא נוספת, האם שמע מינה, אפילו שגרו לו. שגם אם לא אכל בבית חמיו, אלא שגרו לו הוא מוחל, שהרי כאן לא נכנס לבית חמיו, ובכל זאת לא צריכה להחזיר.

דוחה הגמרא: דלמא כל פתח בית חמיו, בבית חמיו דמי. שפתח הבית נחשב כתוך הבית וכאילו נכנס, ולכן אין ראייה.

איבעיא להו, בני הישיבה הסתפקו:

מהו שישלש שבח סבלונות, מהו?

[הרשב"ם⁽³⁸⁾ גורם שבח סבלונות, מהו, ונבאר לפי גירסתו, אם הסבלונות השביחו והיום הם שוים יותר, אבל מדובר שלאחר שהשביחו היא אכלה אותם או מכרתם לאחרים, ואם זה היה בעין ודאי שהיה צריך להחזיר את הכל, והספק הוא כיון שהסבלונות לא בעין].

האם כיון דאי איתנהו, לדידיה דררי, אם היו בעין הם היו חוזרים לבעל, אם כן, ברשותיה שבוה, זה השביח ברשותו.

או דלמא, או שמא נאמר, כיון דאי אבדי או מזנבי, אם הם היו נגנבים [וצריך להוסיף, גם אם היו נאנסים⁽³⁹⁾], בעי שלומי ליה, היא היתה חייבת לשלם לו, לכן ברשותא רידה

פחות מדינר הוא לא מוחל על הסבלונות אבל האם מוחל באופן יחסי שאם אכל חצי דינר תחזיר לו רק מחצית הסבלונות או שפחות מדינר אין זה חשוב כהנאה ולא מוחל בכלל.

39. ברע"א בחידושים אכן תמה מדוע חייבת באונס הרי היא קבלה זאת במתנה על מנת

עשויין ליבלות ולכן דעתו שאם לא תנשא שתחזירם לו ומועטין הכוונה לסבלונות העשויין ליבלות שהוא מוחל עליה. ועל שיטת הרשב"ם הקשה הריטב"א אם מדובר שהתנה במפורש מה החדוש במשנה.

38. תוס' גורס מהו שתשלש והספק הוא אמנם

מועטים שתשתמש בהן והיא בבית אביה, אין נגבין, וכאן המשנה אינה מזכירה ש"עשוין" ליבלות, אלא רק אם הם מועטים, שכוונתו היתה שתשתמש בהם בבית אביה, ולא צריכה להחזיר אף על פי שהם ישנם בעין⁽⁴¹⁾.

דוחה הגמרא: תרגמה רבא, רבא מעמיד את המשנה בייבא וסבכתא, שהם קשורי נשים, כגון צעיפים, שהם דבר מועט ולכן הוא מוחל על זה בכל מקרה, גם כשלא בלו. ואין ראייה מכאן לספיקו של רבא בדבר גדול, האם הוא מוחל כשלא בלו.

אמר רב יהודה אמר רב: מעשה באדם אחד ששגר לבית חמיו יין חדש, ושמן חדש, וכלי פשתן חדש, בעצרת, בזמן חג השבועות.

שואלת הגמרא: מאי קא משמע לן מה הוא בא לחדש בסיפור זה?

מתרצת הגמרא: איבעית אימא, אפשר לומר, חשיבותא דארץ ישראל, להראות את חשיבות הארץ שממהרת להבשיל פירותיה שכבר בעצרת הפירות בשלים.

ואיבעית אימא, ואפשר לומר, דאי טעין, טענתיה טענה. אם האשה צריכה להחזיר והבעל טוען ששלח יין ושמן בעצרת, טענתו טענה, ולא הוי טענת שקר.

אמר רב יהודה אמר רב: מעשה באדם אחד

שבוה. זה נחשב שהשביח ברשותה, שהרי זה קנוי לה, כי בגלל זה היא חייבת באונסין. והגמרא נשאר בתיקו.

בעי רבא: סבלונות העשוין ליבלות, ששינוו כברייתא לעיל שאינם נגבין ולא צריכה להחזיר, אם לבסוף לא בלו, ונשארו בעין, מהו? והספק הוא, יתכן שהוא מוחל לה רק על הצד שאכן היא השתמשה בהן והם כלו לגמרי, אבל אם הם נשארו, יתכן שדעתו היתה שצריכה להחזירם.

ובאה הגמרא לפשוט את הספק מהברייתא לעיל

תא שמע, שינוו כברייתא: וזו הלכה העלה רבי אחא שר הכירה לפני חכמים באושא, ואמרו, סבלונות העשוין ליבלות אין נגבין. ושאיין עשוין ליבלות נגבין.

ומדייקת הגמרא, מכך שאם עשוין ליבלות היא לא מחזירה: מאי לאו, אף על גב דלא בלו, כיון שכתוב ש"עשוין", משמע שאם עומדים ליבלות, הרי על אף שלא בלו, לא חוזרים⁽⁴⁰⁾.

דוחה הגמרא: לא, אל תדייק כך. אלא מדובר דבלו. כברייתא מדובר שאכן בלו בסוף, ואין ראייה למקרה שלא בלו.

תא שמע ממה שינוו במשנה: סבלונות

החזיר? והרא"ש פסק בפרק לולב הגזול סי' ל' שבמתנה על מנת להחזיר לא חייבים באונס.

41. הריטב"א שואל על הרשב"ם שהעמיד את המשנה שהתנה בפירוש שמוחל אם כן, איך

40. הריטב"א מבאר את ראיית הגמרא מזה שהתנא מאריך בלשונו כיון שמכלל הרישא שאם לא עשוין ליבלות חוזרים אפשר לדעת את